

Zadanie 1.18. Analiza ochrony upraw rolniczych przed agrofagami w krajach Mercosur – szanse i zagrożenia

Kierownik zadania: dr hab. Przemysław Strażyński/prof. dr hab. Marek Korbas

Celem zadania było opracowanie ekspertyzy obejmującej analizę wysokości produkcji upraw rolniczych w krajach Mercosur i eksportu produktów roślinnych do Unii Europejskiej, analiza zakresu (stosowane substancje czynne – s.cz.) i poziomu ochrony upraw rolniczych w krajach Mercosur i związanych z nią zagrożeń wynikających z importu produktów roślinnych do Unii Europejskiej, a także ryzyka przedostawania się wraz z tymi produktami organizmów inwazyjnych i obcych. Analiza obejmowała ocenę stosowanych metod ochrony roślin, ram regulacyjnych oraz uwarunkowań ekonomicznych i środowiskowych wpływających na skuteczność i bezpieczeństwo ochrony upraw. Ekspertyza obejmie również ocenę aspektów związanych z umową handlową pomiędzy Unią Europejską a krajami zrzeszonymi w Mercosur.

W ekspertyzie zastosowano podejście porównawcze i analityczne, oparte na przeglądzie literatury naukowej, danych FAO, EPPO, instytucji fitosanitarnych i baz danych z zakresu struktury upraw, wielkości produkcji, wysokości importu i aktualnie zarejestrowanych środków ochrony roślin (herbicydów, fungicydów, insektycydów – w tym środków biologicznych), a także na analizie dokumentów legislacyjnych i raportów branżowych. Ocenie poddano główne grupy agrofagów występujących w najważniejszych uprawach regionu (soja, kukurydza, pszenica, ziemniak), stosowane środki ochrony roślin, a także poziom wdrożenia integrowanej ochrony roślin. Bazując na wykonanych do tej pory w Instytucie Ochrony Roślin – Państwowym Instytucie Badawczym raportach PRA (Pest Risk Assessment) przeanalizowano także potencjalne ryzyko przedostania, zadomowienia i rozprzestrzeniania się organizmów inwazyjnych i obcych z krajów zrzeszonych w Mercosur. Z uwagi na ograniczone możliwości uzyskania danych z wiarygodnych źródeł, a także skalę produkcji i importu produktów do Unii Europejskiej z krajów Mercosur, ekspertyza głównie skupiona była na uprawie soi w Brazylii.

Wyniki analizy wskazują, że kraje Mercosur charakteryzują się wysokim poziomem intensyfikacji rolnictwa i dużym uzależnieniem od środków chemicznych (w tym pochodzących m.in. z Unii Europejskiej). Na dużą skalę (szczególnie w Brazylii) używanych jest ponad 100 s.cz., które wiele lat temu wycofano ze stosowania w krajach Unii Europejskiej (w tym Polsce) lub są one objęte stosownymi obostrzeniami w zakresie ich stosowania. Co prawda pojawia się coraz wyraźniejszy trend w kierunku nowoczesnych technologii ochrony roślin, m.in.

biokontroli i rolnictwa precyzyjnego. Jednak ochrona chemiczna pozostaje zdecydowanie dominującą formą ochrony upraw w krajach Mercosur – o czym świadczy zwiększony o ponad 50% średni poziom zużycia środków ochrony roślin w latach 2010–2023 (w Brazylii o ponad 90%). Aktualnie w krajach Mercosur zużywa się średnio 9,4 kg/ha s.c. środków ochrony roślin, w Brazylii – 12,6; w Urugwaju – 7,4; w Argentynie – 6,3; natomiast w Polsce stosuje się 1,74; a średnio w Unii Europejskiej zużywa się 2,7 kg/ha s.c.

Do głównych szans zaliczono: wzrost znaczenia eksportu rolnego oraz możliwość harmonizacji przepisów z Unią Europejską. Z kolei zagrożenia obejmują m.in. obniżenie rentowności polskich gospodarstw, ryzyko pozostałości pestycydów w płodach rolnych oraz ryzyko przedostania się inwazyjnych i obcych agrofagów. Opracowanie miało na celu sformułowanie rekomendacji dla poprawy efektywności i zrównoważenia systemów ochrony roślin w regionie Mercosur, z uwzględnieniem perspektywy współpracy międzynarodowej, wymagań handlowych i bezpieczeństwa żywnościowego.